

**VI LIETUVOS MOKINIŲ ETNINĖS KULTŪROS OLIMPIADA
ŠALIES ETAPAS**

**ETNOKULTŪRINIO PAŽINIMO TESTAS
TEMA „KALENDORINIAI PAPROČIAI IR LIAUDIES KŪRYBA“**

Amžiaus grupė: 5–7 kl.

60 taškų

Laikas užduotims atlikti

45 min.

Taujėnai

2024 m. balandžio 26 d.

1. Peržiūrėję animacinio filmo „Margučių rytas“ fragmentą atsakykite į klausimus:

1.1. Iš ko galima atpažinti, kad animacinis filmas apie Velykas? Išvardinkite tris šios šventės simbolius, kuriuos matote filmuke:

- 1) _____ Margučiai
- 2) _____ Velykų medis
- 3) _____ Velykų bobutė (Velykė)

3 taškai

Vertinimas

1.2. Filmuke pavaizduoti dviejų Velykų dienų šventimo papročiai. Kokių?

- 1) _____ Didžiojo šeštadienio
- 2) _____ Velykų ryto

2 taškai

Vertinimas

1.3. Močiutė pasakoja anūkei apie pasaulio atsiradimą. Iš ko, anot pasakojimo, atsirado pasaulis? _____ Iš kiaušinio

1 taškas

Vertinimas

1.4. Kaip dar vadinama Velykų bobutė? _____ Velykė

1 taškas

Vertinimas

1.5. Kuo Velykų bobutė dažo margučius? Išvardinkite tris priemones, kurias naudoja ir savo dainoje pamini Velykų bobutė:

- 1) _____ Dilgėlių lapeliais
- 2) _____ Ažuolo žievelėmis
- 3) _____ Svogūnų lukštais

3 taškai

Vertinimas

1.6. Ką Velykų bobutė daro su numargintais kiaušiniais?

_____ Dalija juos vaikams, ridena, deda į krepšelius (tinka bet kuris atsakymas)

1 taškas

Vertinimas

1.7. Velykų bobutė dainuoja:

*Ė kas supa sūpuoklėlas, ūcia,
 Ė kas mėto velykėlas, ūcia?
 Kas man ' supa, tam pyragas, ūcia!
 Ė kas stovi, tam botagas, ūcia!*

Su koku Velykų papročiu yra susijusi ši daina?

_____ su supimusi, sūpavimu

1 taškas
Vertinimas

1.8. Kodėl per Velykas reikia suptis? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Kuo aukščiau įsisupsi, tuo aukštesni augs linai
- Kuo aukščiau įsisupsi, tuo daugiau gausi dovanų iš Velykų bobutės
- Kuo aukščiau įsisupsi, tuo greičiau sugrįš visi paukščiai iš šiltų kraštų

1 taškas
Vertinimas

2. Kokios kalendorinės šventės pavadinime yra žodis „vaikų“ arba „mažosios“?

2.1. Įrašykite pilną šventės pavadinimą, pridėdami antrą žodį:

Vaikų _____
 arba
 Mažosios _____

Įrašoma: Velykėlės

1 taškas
Vertinimas

2.2. Koks yra labiau žinomas šios šventės pavadinimas?

_____ Atvelykis

1 taškas
Vertinimas

3. Verbų sekmadienį žmonės nešdavosi į bažnyčią verbas, kurias pasiruošdavo iš anksto. Tradiciškai į verbų puokštę dėdavo kadagio, išsprogusių karklų šakelių. Tik Vilniaus kraštui būdingos itin puošnios verbos. Iš ko jos gaminamos?

_____ Iš džiovintų gėlių, žolynų, smilgų, javų varpų

1 taškas

Vertinimas

4. Kokių papročių buvo laikomasi per Užgavėnes? Parašykite tris:

- 1) _____ Laistomasi vandeniui
- 2) _____ Šventės pabaigoje deginama arba skandinama Užgavėnių pamėklė
- 3) _____ Vaidinamos vestuvės, krikštynos, laidotuvės ir kt. (vyksta Lašininio ir Kanapinio dvikova, važinėjama rogėmis, persirengėliai lanko kaimynus, dainuojama, šokama, triukšmaujama)

3 taškai

Vertinimas

5. Parašykite kalendorinės šventės, kurios paprotys aprašomas, pavadinimą:

Dar ir dabar yra paprotys važinėti rogėmis nuo kalno. Anksčiau, būdavo, susirenka bernai ir mergos, paima dideles roges ir susėdę važinėdavosi nuo kalno iki pusiaunakčio rėkdami: „Ažugavos!“

_____ Užgavėnės

1 taškas

Vertinimas

6. Kurios šventės metu pirmą kartą išgenami gyvuliai, o šventei būdingomis dainomis prašoma atrakinti žemę, išleisti žolę? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Verbų sekmadienio
- Jurginių
- Velykų
- Sekminių

1 taškas

Vertinimas

7. Močiutė Jonui ir Marijai papasakojo, kaip ji, būdama maža, piemenavo. Ganydami karvutes, piemenėliai dainuodavo:

*Ralio karvytės, ralio,
Ralio, palšosios, ralio!
Ėsk, karvyte, po pievelę, ralio!
Nešk pienelio po puodynę, ralio!*

Kaip vadinamos tokios piemenų dainos? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Oliavimai
- Raliavimai

1 taškas

Vertinimas

8. Nuotraukose – vienos tradicinės vasaros šventės fragmentai.

8.1. Kokia tai šventė? _____ Rasos, Joninės, Kupolės

1 taškas

Vertinimas

8.2. Kada ji švenčiama? _____ Birželio 23 d.

1 taškas

Vertinimas

8.3. Kodėl būtent tą dieną ji švenčiama?

_____ Nes tai trumpiausia naktis ir ilgiausia diena, nes tai vasaros saulėgrįža (tinka bet kuris atsakymas)

1 taškas

Vertinimas

8.4. Kokie papročiai užfiksuoti nuotraukose?

Nr.1 _____ Pinami vainikai

Nr. 2 _____ Deginami laužai, šokama aplink laužus

Nr. 3 _____ Merginos vainikus leidžia į vandenį

3 taškai

Vertinimas

9. Jonas ir Marija kartu su močiute prisiskins puokštę iš darželio gėlių, vaistažolių, pridės ir keletą naujo derliaus daržovių, rugių varpų. Aukštaitijoje esančiame Krekenavos miestelyje vyks graži šventė, bus kermošius, o bažnyčioje vyks atlidai, per kuriuos bus šventinami žolynai, dėkojama už derlių.

9.1. Kaip vadinama ši šventė? _____ Žolinė

1 taškas

Vertinimas

9.2. Kada ji švenčiama? _____ Rugpjūčio 15 d.

1 taškas

Vertinimas

10. Įrašykite po du mėnesių pavadinimus (mėnvardžius), susijusius su:

- Augmenija: 1) _____ 2) _____ birželis, liepa
- Paukščiais: 1) _____ 2) _____ balandis, gegužė, kovas (tinka visi atsakymai)

4 taškai

Vertinimas

11. Susiekite kalendorines šventes su joms būdingais papročiais (įrašykite tinkamą numerį į lentelę po raidėmis):

Šventės pavadinimas		Papročiai	
A	Užgavėnės	1	Visą dieną stengdavosi nevalgyti
B	Melų diena	2	Vaikščiodavo pas kaimynus aukštai keldami kojas
C	Gandrinės	3	Prisivalgydavo daug riebaus maisto
D	Kūčios	4	Stengdavosi kitus apgauti

A	B	C	D
3	4	2	1

4 taškai

Vertinimas

12. Kokių kalendorinių švenčių metu dedami ant stalo šie patiekalai?

		
Velykos	Užgavėnės	Kūčios

3 taškai

Vertinimas

13. Perskaitykite dviejų skirtingų žanrų dainų tekstus. Parašykite, kokiems žanrams (kalendorinės, vestuvinės, karinės istorinės, šeimos) jos priskiriamos:

<p>Čiulba čiulbutė, gieda lakštutė Ant putino šakelės. Bepig tau, čiulbute, putine čiulbėti, O man jaunam berneliui Reiks į karą jotie, su priešu kariautie Už mylimą šalelę. Per tiltą jojau, nuo žirgo puoliau, Purvynėly gulėjau. Mindžiojo žirgas kojais rankeles Ir skaisčiuosius veidelius. Balnas po galva, kilpos po kojom, Miglele užsiklojau.</p>	<p>Lygion lankelėn Stov žalia grūšėlė, Sėjo vėjo gaspador, kalėda. Po tuoj grūšeli Stov aukso krėslalis, Sėjo vėjo gaspador, kalėda. Tami krėslaly Sėd jaunas bernelis, Sėjo vėjo gaspador, kalėda. Gromatėlį rašo, Mergelai siuncia, Sėjo vėjo gaspador, kalėda.</p>
Karinė istorinė	Kalendorinė

2 taškai

Vertinimas

14. Smulkioji tautosaka skirstoma į patarles, priežodžius, mįsles, minkles, garsų pamėgdžiojimus, greitakalbes, juokavimus ir kt. Kokie smulkiosios tautosakos pavyzdžiai pateikti lentelėje?

Geltons gaidys garsiai gieda girininko gardelyje	Greitakalbė
Klyvis, klyvis, kas mane padvyvys? Kiaušinėlius dėsiu, vaikelius perėsiu!	Garsų pamėgdžiojimas
Dūmas tėvynės už svetimą ugnį šviesesnis	Patarlė

3 taškai

Vertinimas

15. Lietuvių mitologiniuose pasakojimuose veikia įvairios mitologinės būtybės, dievaičiai ir deivės. Išvardinkite keturis:

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

Saulė, Mėnulis, Aušrinė, Vaiva, Laima, Giltinė, Austėja, Perkūnas, Žemyna (tinka visi variantai)

4 taškai

Vertinimas

16. Kokiai skirtinga pagaminimo technika pasižyminčiai dirbinių rūšiai (*tekstilė, keramika, juvelyrika, metalo kalyba, medžio drožyba, pynimas iš vytelių, šaknų ar šiaudų*) priskiriami šie taikomosios tautodailės kūriniai?

		
<p>Keramika</p>	<p>Pynimas iš vytelių</p>	<p>Tekstilė</p>

3 taškai

Vertinimas

17. Priskirkite šiems pučiamiesiems liaudies muzikos instrumentams po tinkamą aprašymą (įrašykite aprašymo eilės numerį prie paveikslėlio):

 <p>Nr. _____ 1</p>	 <p>Nr. _____ 2</p>
 <p>Nr. _____ 4</p>	 <p>Nr. _____ 3</p>

Nr. 1. Šie muzikos instrumentai gaminami rankomis, puošiami reljefiniais, tapytais raštais. Nuo seno vaikai, folkloro ansambliai, kaimo kapelos, liaudies muzikos instrumentų orkestrai šiais instrumentais groja nesudėtingas dainų, šokių melodijas, improvizacijas, garsų pamėgdžiojimus.

Nr. 2. Šis muzikos instrumentas susideda iš trijų dalių: pūtiklio, klevo, obels ar kitokio medžio vamzdžio, ant kurio galo užmaunamas nudailintas karvės ragas. Pustoniai gaunami pirštų dengimo kombinacijomis. Žemas šio muzikos instrumento registras skamba minkštai, sodriai, o vidurinis primena klarneto, obojaus tembrą.

Nr. 3. Tai įvairaus dydžio tam tikru būdu suderintų vamzdelių komplektas. Komplektas nesurišamas ir pučia juos ne vienas žmogus, o būtinai grupė. Tuo būdu išgaunama daugiabalsė muzika. Šiais muzikos instrumentais buvo grojami specialūs kūrinėliai, pritariama dainuojant sutartines arba grojant kitiems muzikos instrumentams.

Nr. 4. Dažniausiai šiuos muzikos instrumentus dirbdinosi ir juos pūsdavo piemenys naktigonėse. Viršutiniame instrumento šone išdeginama arba išpjaunama nuo trijų iki aštuonių skylučių, kurios pučiant dangstomos abiejų rankų pirštais. Išgaunamo garso tembras švelnus, primenantis mažosios fleitos tembrą.

4 taškai

Vertinimas

18. Nuotraukose – tos pačios rūšies tautodailės dirbiniai (karpiniai). Kurie iš jų priskiriami *taikomajai tautodailei*, o kurie – *vaizduojamajai tautodailei* (įrašykite į lentelę po kiekvienu paveikslėliu)?

		
Taikomoji	Vaizduojamoji	Taikomoji

3 taškai
Vertinimas

Šaltiniai:

1. <https://www.ekgt.lt/veiklos-sritys/etnokultūrinis-ugdymas/lietuvas-mokiniu-etnines-kulturos-olimpiada/metodine-medziaga-tema-kalendoriniai-paprociai-ir-liaudies-kuryba.html>
2. <https://ekgt.lt/veiklos-sritys/etnokultūrinis-ugdymas/lietuvas-mokiniu-etnines-kulturos-olimpiada/metodine-medziaga-rengiant-mokinius-olimpiadai-tema-kalendorines-sventes-ir-paprociai.html>
3. <https://ekgt.lt/etnografiniai-regionai/bendra-informacija/>
4. <https://www.vle.lt>
5. Animacinis filmas „Margučių rytas“, Filmų štrichai, 2007 (dail. Jūratė Leikaitė, komp. Kipras Mašanauskas).